

Актуальні питання трудової підготовки учнів у сучасній школі

Стан трудового навчання до недавніх часів більше був спрямований на виконання конкретних технологічних завдань (скласти креслення за зразком, отримання готового креслення і безпосереднє виготовлення об'єкта праці). Цей напрямок досить ефективно працював, але стандарт освітньої галузі "Технології" орієнтує трудове навчання до нових підходів. Цей документ передбачає, що акцент в трудовій підготовці учнів повинен переміститися від фактичного ремісничо-тренувального навчання до формування та розвитку творчої ініціативи, творчого пошуку, інтелектуального наповнення всього змісту трудового навчання, створення реальних умов для реалізації індивідуальних творчих можливостей особистості кожного учня. [9]

Підвищення уваги у суспільстві до загальнолюдських цінностей, реалізація гуманістичної педагогіки співробітництва, партнерства, співтворчості, швидкий розвиток техніки і технологій висувають нові вимоги до навчання і виховання високоосвіченої людини. Особливе значення в цих умовах набуває творчий пошук нових форм і методів навчання і виховання, які б сприяли успішному вирішенню завдань формування всебічно розвинутої особи. Вивчаючи навчальний предмет на основі отриманого матеріалу, аналізуючи його і синтезуючи в інших незвичних нестандартних формах, учень отримує новий результат, який він до цього моменту не знав (хоча соціуму він вже відомий). Це відбувається в активній розумовій діяльності, під час штучно чи природно створеної ситуації напруги думок і почуттів. Таку ситуацію створюють творчі завдання – принцип виконання яких не вказаний і, в основному, не відомий учням явно. Він може бути сформульований ними самостійно, в ході аналізу завдання, на основі набутих знань і нагромадженого досвіду при вирішенні нестандартних задач.

Виходячи з цього, один із напрямків Державного стандарту, проектна діяльність людини у сфері матеріальної культури, може позитивно впливати

на реформування трудового навчання, і запровадження нових методів навчання.

Останнім часом уявлення про суть проектування, про сферу його застосування суттєво змінилися. Донедавна проектування пов'язувалося переважно з інженерною діяльністю в галузях машинобудування, приладобудування, архітектури і вважалося підготовчим етапом виробничої діяльності. Зараз проектування розглядається як особливий вид діяльності, що відрізняється від власне наукової та виробничої, а сфера його застосування охоплює всі ланки соціального організму, включаючи і систему освіти.

Розглядаючи еволюцію як загальних методів навчання, так і методів трудового навчання, починаючи з доби Відродження, помічаємо в ній три основні тенденції. Перша – прагнення посилити активність учня в процесі навчання, друга – забезпечити всебічний розвиток учня, третій – наблизити навчання до життя. Всі ці основні тенденції сходяться на ґрунті пристосування змісту та методів навчальної роботи до особливостей дитячої природи. У педагогічній теорії та практиці поступово складається думка про те, що дитинство має свою власну рацію, а не є тільки перехідним ступенем до життя дорослої людини. Отже, всі ці тенденції розвитку здібностей, узгодження його з потребами життя та особливостями дитячої вдачі якнайяскравіше виявляються у так званому методі проектів.

Метод проектів (від грец. – шлях, спосіб дослідження) – це система навчання, за якої учні здобувають знання в процесі планування і виконання завдань, які поступово ускладнюються, – проектів.

Метод проектів з'явився в другій половині XIX ст. у сільськогосподарських школах США. Його називали "методом проблем" або "методом цільового акту"[4].

В педагогіці найбільш поширеним є таке трактування методу проектів: як система навчання, за якої учні здобувають знання й уміння в процесі

планування і виконання практичних завдань-проектів, що поступово ускладнюються.

В системі трудового навчання метод проектів визначається як спосіб організації пізнавально-трудої діяльності учнів з метою вирішення проблем, пов'язаних з проектуванням, створенням і виготовленням реального об'єкта (продукту праці).

Саме в трудовому навчанні визначальною характеристикою методу є його спрямованість на реальний практичний результат, який можна обдумати, реалізувати в матеріалі, побачити та застосувати в реальній практичній діяльності.

В основу методу проектів було покладено педагогічні ідеї американського педагога і психолога, провідного представника філософії прагматизму Джона Дьюї. На його думку вся діяльність учня повинна орієнтуватися на розвиток мислення, в основі якого лежить особистий досвід. Він розробив теорію виховання, спрямовану на формування особистості, пристосованої до життя і практичної діяльності в умовах системи "вільного підприємництва". У трудовій школі, як її розумів Д. Дьюї, творча праця є основою всієї навчально-виховної роботи [5].

Відомий американський педагог У. Кілпатрік, послідовник школи Джона Дьюї, дав таку характеристику методу проектів: "це – метод планування доцільної (цілеспрямованої) діяльності в зв'язку з розв'язанням якого-небудь навчально-шкільного завдання в реальній життєвій обстановці"[10].

Обґрунтовуючи сутність методу проектів, Кілпатрік визначає його як цільовий акт, як діяльність від "усього серця", що з певною метою відбувається в конкретних суспільних умовах. У своєму визначенні вчений особливо підкреслює, що проект є цільовим актом. Адже людина може виконувати свідомо чи несвідомо чужу волю або свідомо здійснювати поставлене перед собою завдання. Перша форма діяльності характеризує переважно раба, друга - діяльність вільної, свідомої людини. Оскільки школа,

на думку Кілпатріка, повинна виховувати вільних громадян, то їх виховання так само має складатися з системи цільових актів або проектів. Така організація виховання, насамперед, має дати добрі наслідки щодо загального розвитку дитини.

На думку Н. Крупської, яка детально вивчала зарубіжний досвід використання методу проектів, він розвиває ініціативу школярів; привчає до планової роботи; озброює вмінням оцінювати всі обставини, враховувати ускладнення; навчає спостерігати, перевіряти себе в процесі праці; вчить правильній звітності; розвиває енергію, наполегливість у досягненні мети; привчає до самостійності.

На наш погляд, цікавим є питання в історії зарубіжної школи щодо визначення типів проектів. Зокрема Кілпатрік поділяє шкільні проекти на чотири типи, цілі яких відповідно такі:

- 1) втілити якусь ідею (думку) або план у зовнішню форму, наприклад, виготовити певний виріб;
- 2) одержати насолоду від якихось естетичних переживань, наприклад, слухання або читання цікавого оповідання, милування малюнком тощо;
- 3) виконати певне завдання;
- 4) здобути якісь дані, оволодіти якимись навичками, знаннями.

Світовий досвід підтверджує, що проектна методика являє собою нову технологію навчання, покликану як найповніше реалізувати особистісно-орієнтований підхід у навчанні.

Проектна методика навчання найбільш придатна для реалізації особистісно-орієнтованого підходу до навчання. Вона є сучасною педагогічною технологією і являє собою можливу альтернативу традиційній копіювально-ілюстративній системі.

Необхідність застосування проектної методики в сучасній освіті

зумовлена очевидними тенденціями в освітній системі до більш повноцінного розвитку особистості учня, його підготовки до реальної діяльності. Вона забезпечує не тільки місце засвоєння навчального матеріалу, але й інтелектуальний розвиток учнів, їхню самостійність, доброзичливість до вчителя, і між собою, комунікабельність, бажання допомогти іншим.

При цьому в процесі трудового навчання приймає участь так зване латеральне мислення – мислення, в основі якого лежить перебудова інформації, відхилення від зразків. Воно дозволяє створювати нові ідеї, знаходити нові підходи до проблеми чи переходити на новий рівень її розуміння, нехтуючи тимчасово логічними протиріччями. Дж. Гілфорд таке мислення називає дивергентним. Дивергентне продуктивне мислення спирається на уяву і слугує засобом породження оригінальних ідей та самовираження. Дивергентне мислення допускає, що на одне питання може бути декілька чи навіть безліч правильних відповідей.

Це дає підстави для прояву творчості, де іноді нелогічне мислення, яке може виявити щось нове, нетрадиційне. У результаті цього в учнів народжуються несподівані ідеї, які, іноді, й не передбачалися ними раніше.

У процесі навчання за проектною методикою учень має можливість самостійно досліджувати навколишній світ під час спілкування, читання літератури, прослуховування радіопередач, перегляду фільмів. В цьому випадку спостерігається творчість суб'єктивного характеру, що має особливу цінність для самого учня. Для того, щоб навчити учня досягати певного результату у виконанні проекту необхідно виявляти та синтезувати нові форми та методи навчання, які б дали позитивні результати у розвитку творчих здібностей учнів.

Творчій особистості характерні розвиток логічного та технічного мислення, широта і гнучкість знань, швидкість актуалізації потрібних знань, здатність до вираження інтуїтивних суджень, розв'язку задач в умовах неповної детермінації. Відповідно творчими здібностями людини є швидкість

і гнучкість думки, оригінальність, допитливість, точність і сміливість, які можна реалізувати в проектній методиці.

Важливими елементами розвитку сучасної людини це швидкість думки – кількість ідей, яка виникає за одиницю часу. Гнучкість думки – здатність швидко і без внутрішніх зусиль переключатися з однієї ідеї на іншу; бачити, що інформацію, отриману в одному контексті, можна використати і в іншому. Оригінальність – здатність до генерації ідей, які відрізняються від загальноприйнятих, до парадоксальних, несподіваних рішень. Вона пов'язана з цілісним баченням усіх зв'язків і залежностей, непомітних під час послідовного логічного аналізу. Допитливість – здатність дивуватися; відкритість та інтерес до усього нового. Сміливість – здатність приймати рішення в ситуаціях невизначеності, не лякатися власних висновків і доводити їх до кінця, ризикуючи особистим успіхом та репутацією [10].

Розглядаючи використання методу проектів в трудовому навчанні можна припустити, що метод проектів – це освітня технологія, яка націлена на придбання учнями знань у тісному зв'язку з реальною життєвою практикою, формування в них специфічних вмінь та навичок завдяки системній організації проблемно-орієнтованого навчального пошуку.

Проектна технологія передбачає системне і послідовне моделювання вирішення проблемних ситуацій, які потребують від учасників навчального процесу пошукових зусиль, спрямованих на дослідження і розробку оптимальних шляхів створення проектів, їх захист і аналіз підсумків.

Метод проектів дозволяє формувати особистісні якості, які розвиваються лише в діяльності і не можуть бути засвоєні вербально. В ході роботи над проектом учні набувають досвід індивідуальної самостійної діяльності. Метод проектів:

- стимулює учнів до розв'язання проблем, які мають на увазі володіння деяким об'ємом знань;
- розвиває критичне мислення;

- учні набувають навички роботи з інформацією (відбирають потрібну інформацію, аналізують її, систематизують);

- вчаться вирішувати пізнавальні, творчі завдання в співробітництві, при цьому виконують різні соціальні ролі.

Метод проектів припускає розв'язування деякої проблеми, яка передбачає, з одного боку, використання різноманітних методів, засобів навчання, а з іншого, інтегрування знань, умінь з різних галузей науки, техніки, технології, творчих галузей. Результатом виконання проектів повинні бути конкретний готовий продукт проекту.

Метод проектів дає змогу вирішувати ряд дуже важливих виховних завдань:

- висувати теми проектів;
- визначати свою позицію;
- виробляти самостійний погляд на вирішення проблеми;
- розуміти роль і значення групової роботи.

Спільне визначення проблематики самостійної навчальної діяльності вихованців та розробка оптимальних шляхів вирішення підвищує їх пізнавальну активність.

Розвивається вміння співпрацювати, відчутти себе членом команди, брати відповідальність на себе, аналізувати результати діяльності. Це відповідає соціальному запиту сучасності, коли надається перевага комунікативній компетентності (навчитися жити разом).

У системі суб'єктних відносин при використанні проектно-технології змінюється роль вчителя. Вчитель стає одним з членів проектно-дослідницького колективу і може брати на себе різноманітні соціальні ролі в малій групі – джерела ідей, інформації, порадника, рефері тощо. Він так само, як і інші члени проектно-групи, вступає до системи відносин, взаємодії, співпраці, несе відповідальність за навчально-проектну діяльність.

Разом з тим, педагогічна функція вчителя ускладнюється порівняно з авторитарною парадигмою, оскільки саме вчитель повинен створити в навчальній групі умови для розвитку і реалізації автономії учня та розумного балансу творчої волі, організаційної дисципліни й відповідальності в ході виконання проекту, а також його оцінки.

Учні спільно з вчителем:

- складають загальний план засвоєння матеріалу;
- визначають основні та додаткові інформаційні джерела;
- визначають типи робочих уроків, розробляють індивідуальний проект.

Це дає змогу учням :

- розширити зміст освіти для себе;
- змінити відношення до предмету;
- навчитися визначати проблеми, знаходити їх рішення;
- морально, інтелектуально, творчо, організаційно зрости відносно самих себе.

Для учнів труднощі виникають:

- в постановці цілей і задач;
- в аргументації вибору;
- в порівнянні отриманих результатів з необхідними;
- в об'єктивній оцінці своєї діяльності.

Але учень може самостійно визначити причини невдачі та свої резерви на майбутнє, за рахунок яких робота була в цілому успішна.

При використанні методу проектів в навчальному процесі при вивченні різних способів обробки матеріалів, реалізуються наступні дидактичні завдання:

- заняття не обмежуються набуттям учнями певних знань, умінь і навичок, а виходять на практичні дії, зачіпаючи емоційну сферу, завдяки чому підсилюється мотивація навчання;

- учні одержують можливість здійснювати творчу роботу в рамках заданої теми, самостійно добуваючи необхідну інформацію не тільки з підручників, але і з інших джерел. При цьому вони вчаться самостійно мислити, знаходити і вирішувати проблеми, залучаючи для цієї мети знання з різних галузей, прогнозувати результати і можливі наслідки різних варіантів рішення, учаться встановлювати причинно-наслідкові зв'язки;

- у проекті успішно реалізуються різні форми організації навчальної діяльності, у ході якої здійснюється взаємодія учнів один з одним і з вчителем, роль якого міняється: замість контролера він стає рівноправним партнером і консультантом;

- у проектній роботі весь процес орієнтований на особистість учня: тут насамперед враховуються його інтереси, життєвий досвід і розвиваються індивідуальні здібності;

- підсилюється індивідуальна і колективна відповідальність учнів за конкретну роботу в рамках проекту, тому що кожен учень, працюючи індивідуально чи в мікрогрупі, повинен представити всій групі результати своєї діяльності.

Невід'ємним і важливим елементом проектної методики на заняттях з трудового навчання являються технічні задачі. Задача як засіб пізнавальної активності в педагогічній практиці використовується з часу виникнення організованого навчання. В даний час ні в кого не виникає сумніву відносно ефективності цього унікального засобу включення людини в пошукову діяльність, а значить і засобу її розумового розвитку. Більше того можна сказати, що задача, — це не тільки засіб навчання та розвитку людини, а це ще й фактор її повсякденної діяльності. Побутову, а тим більше виробничу діяльність людини в значній мірі можна представити як діяльність по розв'язуванню задач. На скільки успішно людина розв'язує ті чи інші задачі в значній мірі залежить її добробут, положення в суспільстві тощо.

Відомі вчені висловлюють різні думки відносно цих проблем.

М.Н. Скаткін пропонує рішення рівних постійно зростаючої складності задач під час позаурочних занять та в домашній учбовій роботі. Перевагу він віддає творчим задачам, для розв'язання яких треба проявити самостійність, знання учбового матеріалу, розвинутість мислення [5].

С.М. Шабалов великого значення надає самостійній роботі з розв'язання творчих технічних задач на конструювання .

Відомий психолог Т.В. Кудрявцев серед технічних задач найбільшого значення надає конструктивно-технічним задачам, характеризуючи їх як проблемні завдання інтелектуально-образно-практичного характеру, виконання яких відбувається в ході пошуку і комбінування, які здійснюються на технічному матеріалі [10]. Він виділяє такі типи задач:

- на моделювання;
- на доконструювання;
- на переконструювання.

Аналіз досліджень присвячених використанню технічних задач в навчальному процесі свідчить, що в процесі проектної методики доцільно в певній послідовності використовувати технічні задачі таких типів:

- задачі на, обговорення конструкції виробів та технічних об'єктів;
- задачі на моделювання технічних об'єктів;
- задачі на проектування технічних об'єктів;
- задачі на конструювання по технічному завданню;
- задачі на конструювання по власному задуму.

Окремий тип задач становлять технологічні задачі в реальних умовах не менш складні ніж конструкторські. Як відомо за навчальними планами в школах учні займаються обробкою деревини та металу. Причому в шкільних майстернях передбачається ручна і механічна обробка матеріалів. Більше того, в навчальних умовах вироби виготовляються не серійно, а поштучно, що не характерно для виробництва.

В процесі рішення завдання у навчальних майстернях учень використовує знання, якими він вже володіє, може ними оперувати, знаходити їм практичне застосування. А також відповіді на незнайомі питання знаходить в літературі та консультується з вчителем. В результаті учень самостійно приймає рішення послідовності реалізації проекту.

Для того, щоб виконання проектів учнями стало активним і ефективним, тобто набуло рис пізнання, треба, виконати ряд умов. По-перше, треба, у учня сформувати прийоми розумової діяльності, тобто потрібно, щоб він умів порівнювати, протиставляти, класифікувати, аналізувати, синтезувати, узагальнювати тощо. По-друге, треба сформувати стійкий інтерес до інтелектуальної діяльності, іншими словами, потрібно сформувати дослідницький стиль навчання, мислення. По-третє, треба організувати навчання як пізнання, тобто репродуктивну діяльність учнів оптимально поєднати з творчою, продуктивною.

На сьогоднішній день все більш переконливою стає думка про те, що ми повинні бути наполегливішими в утвердженні форм навчальної діяльності, що сприяли б індивідуальному розвитку особистості учня. Що стосується трудового навчання, то реалізація цієї ідеї вже закладена в Державному стандарті освітньої галузі “Технологія”: він передбачає організацію трудового навчання на основі проектно-технологічного підходу [1, 2]. Виконання проектів повинно стати серцевиною трудового навчання учнів. Адже в усьому світі вважається, що виконання проектів – шлях до практичного втілення знань та вмінь учнів, до всебічного розвитку учнів.

Розрізняють чотири етапи проектно-технологічної діяльності в процесі трудового навчання:

- 1) організаційно-підготовчий;
- 2) конструкторський;
- 3) технологічний;
- 4) заключний.

Організаційно-підготовчий етап, на заняттях з трудового навчання, варто розпочати з короткого обговорення підсумків попередніх занять. Вчитель оголошує тему і навчальну мету, після чого пояснює учням необхідність вирішення певної проблеми. По можливості коротко формулює її суть співставляючи її з попередньо виконуваними завданнями: спроектувати виріб, що буде розв'язком зазначеної проблеми. Далі вчитель ставить перед учнями вимоги, яким повинен відповідати майбутній проект: простота конструкції (найменша кількість деталей, простота їх форм, найменша витрата матеріалів); можливість виготовлення в умовах майстерні: враховувати наявність матеріалу, інструментів, обладнання; конструкція спроектованого виробу повинна відповідати програмному матеріалові; вимоги естетичного характеру: пропорційність форм, акуратність з'єднань, точність ліній тощо.

Наприклад. У 6 класі при вивченні ручної обробки металу. Вчитель, формує проблему, що для оформлення навчального приміщення необхідно закріпити стенди з наочністю. Обов'язковою умовою є те, що вони повинні швидко і легко як кріпитися так і зніматися. Цим самим спрямовується думка учнів на те, що це повинна бути металева пластина, яка і буде виконувати цю функцію (вушко).

При обговоренні шляхів вирішення цієї проблеми, вчитель повинен більше уваги приділити процесу вироблення учнями ідей та варіантів конструкції проекту. Для того щоб активізувати творчу активність учнів, вчитель демонструє кілька різних конструкцій виробів і ставить такі запитання:

1. Яка з наведених конструкцій є найбільш функціональною?
2. Який із запропонованих варіантів буде найбільш економним з точки зору витрати матеріалів ?
3. Який виріб найбільш естетично привабливий?

Запропоновані варіанти конструкцій добирають так, щоб кожен мав свої переваги. Тобто один був економічним, але не привабливим і зручним; інший

досить привабливим, але містив більшу кількість деталей, ніж у попередньому варіанті. Такий підхід дасть змогу вчителю підвести учнів до певного висновку. Проблема у виготовленні цього об'єкта полягає в тому, щоб спроектувати виріб, який буде одночасно об'єднувати у собі економічність, зручність та естетичність. А також буде відповідати вимогам, що до його використання за призначенням

Обговорюючи колективно ці питання, учні формують ряд ідей, а згодом додають власні варіанти конструкцій до тих, які запропонував вчитель. Після цього вчитель уточнює розміри майбутнього виробу.

Вчитель повинен пам'ятати, що процес творчої роботи буде там, де діти здійснюватимуть вибір форми або конструктивних елементів виробу, а також виготовлення їх відповідало фізіологічним можливостям.

Тому роботу треба спрямовувати так, щоб із наявної колекції виробів учні конструювали найбільш вдалий варіант, вибираючи із запропонованих зразків позитивні сторони конструкції.

Методика проведення конструкторського етапу.

На цьому етапі проектування учні розробляють робочий ескіз виробу з описом. Слід зазначити, що наведене завдання є складним. Виконати його допоможе така методика. Спочатку вчитель пропонує учням виконати технічний рисунок проєктованого виробу. Після цього ставить перед класом завдання: за технічним рисунком скласти ескіз із зображенням необхідних виглядів і додержанням правил креслення. Вказати матеріал і кількість деталей у виробі.

Після того як учні виконають технічний малюнок і будуть готові до виконання ескізу, вчитель проводить поточний інструктаж методом бесіди:

1. Що називають ескізом?
2. Що називають виглядом на кресленні?
3. Зображення яких виглядів ви знаєте ?

Вчитель акцентує увагу учнів на тому, що головна вимога, яка ставиться до ескізу, що складається, – можливість виготовлення за ним відповідного виробу, тобто вушко яке було спроектовано.

Після цього вчитель повідомляє учням, що, знаючи з креслення форму, розміри, матеріал і кількість деталей у спроектованому виробі, можна було б приступити до його виготовлення. Учні за допомогою вчителя доходять висновку, що, крім цього, ще треба знати технологічну послідовність виготовлення виробу – послідовність обробки, зокрема вчитель повинен акцентувати увагу на послідовність технологічного процесу при виготовленні виробів з листового металу, а також доцільність та правильність використання того чи іншого інструменту при обробці металу. Цей процес багатогранний і вимагає від учня знань побудови креслень складання технологічних процесів, вирішення конструкторських задач і т.д.

Методика проведення технологічного етапу.

Цей етап рекомендується проводити так. Технологічний процес виготовлення спроектованого виробу (вушка) варто показати учням у вигляді окремих завдань. Тобто учні не виконують всю роботу від чорнової обробки до завершального етапу – оздоблення готового виробу, а поетапно проходять кожну операцію технологічного процесу у вигляді конкретного завдання. В процесі обробки учень вирішує технологічні задачі, пов'язані з послідовністю та способами обробки, оволодіває прийомами роботи з обробки матеріалів, має можливість реалізувати свої знання на практиці.

В процесі виготовлення деталей можливі неточності в конструкції, будові, деталях, то в цей момент важливо, щоб вчитель міг дати пораду і допоміг вийти з складної ситуації, тому що учень може втратити інтерес. Будь який об'єкт праці, повинен виконувати йому властиві функції. Крім того, він повинен мати закінчений вигляд, тобто оздоблений лако-фарбовими матеріалами. При виборі кольорової гами в учня проявляється і виховуються естетичні смаки.

Таким чином, вчитель може контролювати роботу учнів на будь-якому етапі, правильність використання слюсарного інструменту, дотримання технологічної послідовності, якості обробки, виконання прийомів роботи, дотримання правил техніки безпеки тощо.

Проведення заключного етапу.

На заключному етапі вчитель акцентує увагу учнів на відповідність справжніх розмірів виконаного проекту до запланованих. Також важливо об'єктивно провести оцінювання проекту, зокрема складність та якість виробу, повноту пояснювальної записки, правильність та охайність побудови креслень, рівень самостійності у виконанні проекту.

Важливу роль в об'єктивності оцінювання навчальних досягнень учнів відіграють особисті якості вчителя: його вимогливість, доброзичливість, справедливість. В усіх випадках оцінюються не тільки знання з конкретних питань, а й те, як володіють учні загальними інтелектуальними вміннями, наскільки обізнані із технологічною та проектною документацією, вміють викладати свої думки в усній та письмовій формі, аргументувати їх, оперувати науковими поняттями, знаходити неординарні рішення завдань. Критерії повинні відповідати меті, завданням та науковому рівню навчання.

Об'єктивність оцінки знань і вмінь виступає не тільки як дидактичний принцип, а й як характерна риса діяльності вчителя. Бути об'єктивним – означає не піддаватися почуттям симпатії чи антипатії, іншим стороннім впливам.

Оцінці зазвичай піддаються наявні знання учнів та виявлені ними уміння та навички з обробки матеріалів. Об'єктивність оцінювання розглядається саме з цієї позиції. Старанність і зусилля учня, як правило, до уваги не беруться, а лише результат досягнень його навчальної діяльності. Можливо учень зі слів учителя просто запам'ятав навчальний матеріал, можливо вивчив самостійно, можливо хтось допоміг. Все це, в принципі, не має ніякого значення при оцінці рівня і якості вже набутих учнем знань. Хоч

мотиви набуття знань змінюють суть відношення учня до навчання, на оцінку ці особистісні риси не повинні впливати [4].

Слід зазначити, що проектна діяльність у своєму навчально-виховному потенціалі має великі резерви для всебічного розвитку учнів.

Проектно-технологічна діяльність учнів на заняттях у навчальних майстернях повинна сприяти:

- формуванню навичок самостійної орієнтації в навчальній, науковій і довідковій літературі, навчанням здобувати потрібну інформацію самостійно, що може стати основою прилучення учнів до реальної самоосвіти;

- активному розвитку в учнів основних видів мислення, в тому числі і технічного;

- психічному розвитку учнів (Л.С. Виготський сформулював гіпотезу про те, що навчання визначає особливості їх психічного розвитку);

- збереженню і підсиленню "самості" (по М.І.Пирогову) учнів, тобто прагненню самому створювати, творити тощо;

- укріпленню емоційно-вольової сфери учнів завдяки роботі з "неслухняними інструментами" і "неподатливими матеріалами";

- розвитку інтелектуальних здібностей;

- усвідомленню себе творцем власної діяльності, формуванню почуття відповідальності за взяті на себе зобов'язання;

- підсиленню мотивації учіння, тому що створювана річ чи послуга створюються з урахуванням власних інтересів, потреб і можливостей;

- привчанням учнів до доцільної творчої діяльності, яка є провідним компонентом перетворення матеріалів, енергії й інформації;

- формуванню культури ділового спілкування, уміння аргументовано відстоювати власні позиції, мислити оригінально й неординарно;

- збудженню уяви, яка стає основою народження нових ідей, пошуку альтернативних рішень [4].

Проектно-технологічна діяльність, на заняттях з трудового навчання, інтегрує всі види сучасної діяльності людини: від появи творчого задуму до реалізації готового продукту. Виходячи з цього перед вчителем ставиться мета не лише навчити кожного учня сукупності трудових операцій та прийомів, а формувати технічно освічену особистість, здатну швидко адаптуватися до стрімких змін в сучасному техногенному середовищі. Тобто мова повинна йти вже не про звичне для багатьох поколінь трудове навчання, а про технічну освіту як невід'ємний компонент сучасної освіти.

В умовах проектно-технологічної методики найбільш ефективним засобом розвиваючого навчання є перші два етапи – організаційно-підготовчий та конструкторський, оскільки саме вони пов'язані з безпосереднім залученням учнів до проектування. Наступні ж етапи проектно-технологічної діяльності – технологічний і заключний – передбачають безпосереднє виконання трудових операцій та випробовування, реалізацію і захист проекту, що є більш традиційним для трудового навчання.

Виходячи з цього можна стверджувати, що метод проектування в достатній мірі активізує пізнавальну діяльність учнів, при вивченні слюсарної справи. Адже ручна обробка металу передбачає виконання різних операцій, тому є можливість на цій базі створення проектів практичного застосування. Отже, метод проектів несе в собі великий потенціал для всебічного розвитку учнів, підвищення рівня знань, формування навичок загально навчального і комунікативного характеру, дозволяє вчитися на власному досвіді й досвіді інших у конкретній справі, а не вдавати навчальну діяльність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Атутов П.Р. Методы обучения трудовым действиям. – М.: Высшая школа, 1972.
2. Бабанский Ю.К. Методы обучения в современной общеобразовательной школе. – М.: Просвещение, 1985. - 218с.
3. Гетта В.Г. Активізація пізнавальної діяльності студентів при вивченні загальнотехнічних дисциплін. – Чернігів, 1997.
4. Коберник О.М., Ящук С.М. Методика організації проектно-технологічної діяльності на уроках трудового навчання: Навчально-методичний посібник. – Умань, 2001. – 82 с.
5. Леонтьев М.Р. Об использовании метода проектов в образовательной области „Технология”. //Школа и производство. – 2000. - №6. – С. 6-9.
6. Новые педагогические и информационные технологии / Под ред. Е.С.Полот - М., 1999 с. 67.
7. Сидоренко В.К. “Проектна методика як основа реалізації особистісно-орієнтованого підходу в трудовому навчанні.// Вісник ЧДПУ Випуск 22.: Педагогічні науки.- Чернігів 2004.-с.3-8
8. Сидоренко В.К. Технічні здібності як визначальний чинник професійної діяльності в умовах сучасного виробництва // Педагогічна і психологічна науки в Україні: зб. наук. пр. до 15-річчя АПН України : у 5 т. -К., 2007. - Т. 5 : Неперервна професійна освіта : теорія і практика. - С. 287-300.
9. Содержание трудового воспитания / Под ред. А.Я. Журкиной, И.И.Зарецкой. – М.: Педагогика, 1989.
10. Шамова Т.И. Активизация учения школьника. – М.: Просвещение, 1982.

